

## Ester 9

Emmakerk – zondag 24 februari 2019 – ds. Kees Bregman

Lezing: Ester 9:20-28

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Straks op 21 maart is het Poerim (de 14<sup>e</sup> dag van de maand Adar) – in de synagoge wordt dat uitbundig gevierd. Kinderen verkleden zich als Ester of Mordechai, Ahasveros of Haman – ja, die ook! – want het is leuk de beauty of de slimmerik, de koning of de slechterik te spelen, met een masker op. En gekke liedjes zingen en lekkere dingen eten, en vooral: lekkers uitdelen aan anderen. Het hele verhaal van Ester wordt voorgelezen, soms ingehouden als verteld wordt hoe Ester voor koning Ahasveros waagt te verschijnen, soms luidkeels als er staat wie Mordechai is, en op het eind gaat men steeds sneller lezen om maar niet al te lang stil te staan bij de duizenden vijanden die het loodje leggen. En intussen is er lawaai, geratel en gestamp als de naam van de booswicht valt. Alsof het kwaad overstemd moet worden ... Het lijkt wel carnaval; lijkt, want Poerim is anders.

Carnaval gaat vooraf aan de vasten. Maar Poerim volgt op een halve dag vasten. Dat heet 'het vasten van Ester', en dat herinnert aan de drie dagen vasten die zij vroeg van haar mensen, vóórdat zij naar de koning zou gaan. Vasten is bidden met het lichaam – niet eten of drinken, alles loslaten om heel je leven in Gods hand te leggen. Om jezelf te reinigen van motieven, die misschien niet eerlijk zijn; jezelf helemaal bergen in Hem. Vasten is je kwetsbaarheid onder ogen zien: 'Moet ik omkomen, goed, dan zal ik omkomen.' Zo, met anderen om haar heen, overwint Ester haar angst. Op de derde dag neemt zij haar verantwoordelijkheid op en waagt zij haar leven ...

Poerim is dus geen christelijk carnaval. Het maakt nogal verschil of je los gaat omdat je straks de buikriem moet aanhalen, of dat je opgelucht bent omdat je beseft: we zijn gered, op het nippertje, God zij dank! Daar gaat Poerim over! Over de wending van het lot, de omkering dat je in Gods naam de dingen ánders mag zien.

Poerim gaat over moed vinden om óp te staan ... En dat raakt ons ook persoonlijk. Poerim gaat ook over de kwade drift die alles wat menselijk is kapot kan maken – want zeg niet bij voorbaat: die boze is de slechterik dáár, dat is Haman onze vijand, maar bedenk dat die kwade kant ook in jezelf zit en dat je ziel in het voorjaar net zo goed een grote schoonmaak nodig heeft als het huis waarin je woont. Poerim is een les in opgeruimd leven en andersom denken – hoe dat zit, willen we vanmorgen op het spoor komen. We lopen het verhaal van Ester door en ik raak een paar momenten aan.

Koning Ahasveros regeerde over 127 provincies – waarom precies zoveel? Een getal in de bijbel is geen cijfer maar een verhaal – 127 betekent: de halve wereld. (De letters van het woord voor koning melech staan in de Joodse getallensymboliek voor 254; 127 is dus een half koningschap.) Koning Ahasveros dacht wel dat hij alles onder controle had, maar de helft ontging hem. Hij is de koning van de loop van de natuur, van vanzelfsprekende macht en onwrikbaar lot. Hij kent alleen de zichtbare wereld. Hij regeert volgens wetten van Meden en Perzen. Zijn wereld zit ónveranderlijk in elkaar: daar gebeuren geen wonderen. Daar maken mannen de dienst uit, zonder te zien wat er in de andere helft van de wereld, in de vrouwen, omgaat. Ze drinken 180 dagen, dat is de helft van het jaar, ze verkeren dus in de roes dat de wereld is zoals zij hem zien.

Zo'n koning heeft geen benul wat er gebeurt als er een Haman opstaat die een bepaalde groep mensen uit de weg wil ruimen. En waarom? Alleen omdat ze hem storen, omdat ze anders zijn, zogenaamd óngehoorzaam aan de wetten van land, maar in werkelijkheid alleen cultureel en religieus zelfstandig en trots, mensen die niet buigen. Altijd weer heb je mensen die maar een halve wereld zien, namelijk alleen hun eigen wereldje. Zo'n halve wereld is een hele leugen. Het komt erop aan ook de andere helft te zien.

Hoe zal dat gebeuren?

Ook voor een koning als Ahasveros, vertelt de Bijbel heel subtiel, staat soms de eeuwigheid op een kier. Dat gebeurt als hij een knappe vrouw naast zich krijgt, een wijze en verstandige, die de moed krijgt om ook tegenóver hem te staan. Eén die de héle wereld ziet, ook de andere helft. Is het toeval dat Ester erbij is als de meisjes geronseld worden? Wie weet ... 'Ik ben verborgen' luidt haar naam, Hebreeuws gehoord. Zoals de Here God zelf zegt, als zijn volk in ballingschap is: Ik verberg mijn gelaat. (Dtn 31). Er is ook véél verborgen: dat zij een Jodin is, dat zij besef heeft van de Verborgene en dat zij de plaats waar zij terecht gekomen is, naast de koning, leert kennen als een plaats waar zij voor het gelaat van deze Verborgene staat ...

Zo gaat de eeuwigheid op een kier voor zo'n koning die maar een halve wereld ziet. Dat gebeurt juist als hij zijn ogen niet kan sluiten, als hij niet kan slapen. Het staat – dat kan niet toevallig zijn – precies midden in het boek. 'Die nacht kon de koning niet in slaap komen.' (6:1) Dit is het keerpunt, een heilige slapeloosheid, hij moet waken tegen wil en dank. In die nacht hoort hij wat Mordechai voor hem heeft gedaan: de Jood heeft zijn leven gered door een moordaanslag op de koning te voorkomen. In het boek Ester draaien steeds de dingen om, schijnbaar toevallig. Haman krijgt alle macht om de Joden te vernietigen, maar juist als hij naar het paleis komt om het doodvonnis voor Mordechai te laten tekenen, moet hij van de koning een optocht organiseren voor Mordechai hoog te paard en Haman als stalknecht voor hem uit.

Hoe komt je erop. Typisch Joodse humor – zo grappen maken over de machtigen, de onderdrukkers, dat is het wapen van de machtelozen. Ze kunnen je op alle mogelijke manier proberen klein te krijgen, maar aan je fantasie kunnen ze niet komen. Dat is Poerim. Andersom denken. Een soort geestelijk verzet. De gek steken met de kwade macht. Je moet er argeloos als een kind voor zijn om dat te kunnen. In de synagoge vuren de ouders hun kinderen aan lawaai te maken als de naam Haman klinkt. Zo wordt Psalm 8 waar: 'Met de stemmen van kinderen en zuigelingen bouwt u een macht op tegen uw vijanden om hun wraak en verzet te breken.'

Dezelfde heilige fantasie die we in het boek van Ester lezen, het vermogen om de dingen omgekeerd te denken, vinden we in het evangelie van Jezus. Hij zegt ook dingen die de wereld op z'n kop zetten. Of liever: woorden die je helpen ook de andere helft van de wereld te zien. Heb je vijanden lief, bijvoorbeeld. Dat is: vergeet nooit dat de mens met wie jij het moeilijk hebt, ook een schepsel van God is. En: keer je andere wang toe – dat is eigenlijk lachen om degene die de klap uitdeelt. Met humor reageren op venijn en zo de kringloop van slaan en terugslaan doorbreken. Niet gebukt gaan onder je lot, maar je lot te boven komen ...

Poerim, het Lotenfeest, heet zo omdat Haman in de eerste maand Nisan het lot wierp om de datum te bepalen waarop hij de Joden zou laten uitroeien. Waarom moet hij eigenlijk het lot werpen? Het is zijn bijgeloof. De goden moeten hem helpen in zijn kwade opzet. Maar dat werkt dan behoorlijk contraproductief, want het lot valt op de twaalfde maand Adar – de Joden krijgen elf maanden de tijd om hun verdediging te organiseren. Hier schuilt een geheim tussen de regels: het bevel de Joden uit te roeien gaat uit op de 13<sup>e</sup> Nisan, dat wil zeggen: vlak voor Pèsach, op de dag voor de herinnering aan de uittocht uit Egypte. Dat wil zeggen: de boze machten kunnen wel het lot werpen, alsof zij daarover beschikken, maar er is een God die zijn volk bevrijd heeft en die bevrijden zal! In het verborgene wordt ons lot door andere krachten bepaald. Er is een Paasgeheim: Mensen, komt uw lot te bóven, wacht na dit een ander uur! (Gezang 300:5) De naam van God komt niet in het boek voor. Maar dat wil niet zeggen dat Hij afwezig is, integendeel. Hij gaat verborgen in het lot van zijn mensenkinderen. Hij is erbij – zo is zijn naam, onuitsprekelijk.

Wat kunnen we nu leren van Ester en het Poerimfeest, juist als christenen? Als gelovigen uit de volken lezen we over de schouder van onze Heer mee. Hij is een zoon van Ester. Hij weet van de kwade macht die in mensen leeft, de afkeer jegens wat anders is, maar hij laat ons niet aan dat lot over. Hij komt bij ons met de fantasie van de liefde en nuchtere wijsheid: Behandel anderen zoals je wilt dat ze jullie behandelen. Doe goed, en jullie zullen kinderen van de Allerhoogste zijn. Wees barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is. Jezus keert onze kwade drift om. Van onze afgunstige en afkeurende blik maakt hij een gunnende en ruime blik – dat we de héle wereld zien. Blijf bij hem in de buurt, bij deze zoon van Ester, in wie God verborgen leeft. Zijn liefde wint. Je mag altijd hopen op een wonder. Wie weet ...Hij wendt ons lot, Hij wil een feest voor deze wereld omgekeerd. Dat ontvangen we alvast in de gaven van zijn leven: brood en wijn. Amen.

Lied: LB 769 vers 1, 5 en 6 'Eens als de bazuinen klinken'

Bronnen voor de serie over Ester:

Tenachon Rood (Gschriften) nr. 12 Onderdrukking en bevrijding,  
Folkertsmastichting voor Talmudica, Hilversum 1987

Henk Jagersma, De Ester-satire, uitgave Skandalon Vught 2006<sup>2</sup>

J.A. Loader, Esther, serie Prediking van het OT, Callenbach Nijkerk 1980

Jopie Siebert-Hommes, 'Betrokkenheid' - Ester in: De Bijbel spiritueel. Bronnen van geestelijk leven in de bijbelse geschriften, uitgave Meinema/Pelckmans 2004

Sidnie Ann White, Ester in: Carol A. Newson en Sharon H. Ringe (red.) Met eigen ogen.

Commentaar op de bijbel vanuit het perspectief van vrouwen, Meinema Zoetermeer 1995

Oer Poeriem: Edward van Voolen, Joods leven thuis en in de synagoge, Ten Have Baarn 1991

Kees Bregman, Leren van luisteren. Preek vanuit een literaire invalshoek over Ester 2:5-17 in: Postille 59 (2007-2008) uitgave Boekencentrum Zoetermeer 2007

© Kees Bregman, Soest